

2011-11-24

Enheten för idisslare och gris
Lotta Andersson

Griskastrering från 2012 – vad gäller?

Griskastrering är just nu ett turbulent och politiskt ämne. I många länder i Europa träffas överenskommelser och ändras lagar för att komma bort från den oönskade kastreringen av smågrisar.

Detta har medfört att det råder en osäkerhet om vad som gäller i Sverige då man kastrerar smågrisar efter årsskiftet. Vad måste man göra? Vad får man göra?

Denna sammanfattning från Jordbruksverket ska förhoppningsvis räta ut frågetecknen.

Konventionell grishållning

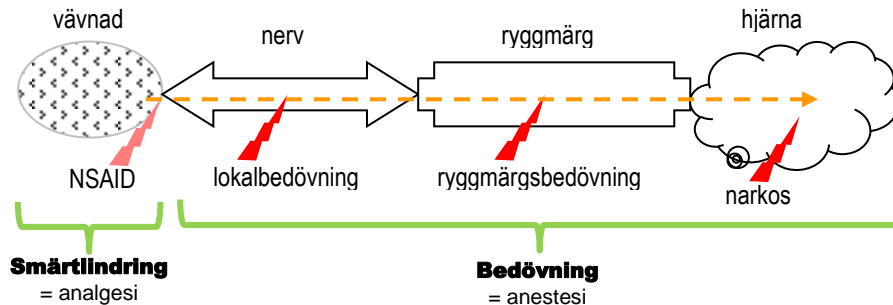
- Inga krav i lagstiftningen på bedövning eller smärtlindring vid kastrering, d.v.s. ingen förändring.
- NYTT • Branschkrav på smärtlindring i samband med kastreringen från 2012.
- Tillåtet enligt lagstiftningen för djurhållare att ge grisarna smärtlindring som villkorad läkemedelsanvändning.
- NYTT • Tillåtet enligt lagstiftningen för djurhållare att ge grisarna lokalbedövning efter särskild utbildning och som villkorad läkemedelsanvändning.
- Tillåtet enligt lagstiftningen för djurhållare att ge grisarna vaccin mot galtlukt.

Ekologisk grishållning

- NYTT • EU-förordning kräver att smärtlindring eller bedövning används från 2012.
- NYTT • Branschkrav på smärtlindring i samband med kastreringen från 2012.
- Tillåtet enligt lagstiftningen för djurhållare att ge grisarna smärtlindring som villkorad läkemedelsanvändning.
- NYTT • Tillåtet enligt lagstiftningen för djurhållare att ge grisarna lokalbedövning efter särskild utbildning och som villkorad läkemedelsanvändning.
- NYTT • EU-förordning förbjuder användning av vaccin mot galtlukt.

Smärtlindring och bedövning

För att förstå diskussionerna som förs i Europa och i Sverige är det nödvändigt att ha klart för sig skillnaden mellan begreppen ”smärtlindring” och ”bedövning”.

Smärtlindring – analgesi – uppnås genom att överföringen av smärtsignaler från det onda stället till hjärnan dämpas (inte stoppas). Smärtlindring kan minska smärtan efter en operation.

Det vanligaste sättet att åstadkomma smärtlindring är att behandla med NSAID-läkemedel (Non-Steroidal Anti-Inflammatory Drugs). Ett exempel på NSAID-preparat som får användas vid griskastrering är Metacam®.

Bedövning – anestesi – innebär att smärtsignalerna från skadad vävnad stoppas innan de når hjärnan. Vid en korrekt bedövning upplever man därför inte smärtan. Impulserna kan stoppas på olika nivåer. Begreppet bedövning innefattar både lokalbedövning, ryggmärgsbedövning och sövning (narkos).

För att åstadkomma en smärtfri operation är bedövning en nödvändighet.

EU:s branschöverenskommelse

Under ledning av EU-kommissionen har en europeisk branschdeklaration tagits fram. Deklarationen har undertecknats av flera stora aktörer i den europeiska grisnäringen. De som skriver under deklARATIONEN förbinder sig att, i ett första steg, utföra kirurgisk kastrering av grisar med långtidsverkande smärtlindring och/eller bedövning från den 1 januari 2012. I ett andra steg och på lång sikt bör kirurgisk kastrering av grisar upphöra senast den 1 januari 2018, menar man i deklARATIONEN.

Förändringarna som beskrivs i deklARATIONEN finns inte i någon EU-lagstiftning, utan är ett frivilligt åtagande. DeklARATIONEN har undertecknats av LRF genom den europeiska paraplyorganisationen COPA-COGECA.

Ändring av svensk lagstiftning

Riksdagen tillkännagav i april i år att kastrering av smågrisar utan bedövning ska förbjudas. Detta ska ske så snart som det finns alternativa metoder för att säkerställa kvaliteten på griskött och god djurhållning.

Ett tillkännagivande från riksdagen är en åtgärd som måste utföras av regeringen, men regeringen väljer själv tidpunkt för genomförandet. I nuläget finns inget regeringsbeslut om att förändra texten i djurskyddsförordningens § 25. Det har inte heller kommit några signaler från regeringen om när en förändring faktiskt kan bli av.

En svensk branschöverenskommelse

Sedan april i år finns en svensk branschöverenskommelse som uppmanar Sveriges alla grisföretagare att ge smågrisarna smärtlindring inför kastrationen.

För att överenskommelsen, som är ett frivilligt åtagande, ska få genomslag, har Kött- och Charkföretagen (KCF) beslutat att smärtlindring ska finnas med som ett krav i den s.k. tredjepartscertifieringen.

Tredjepartscertifieringen infördes under förra året, och har till syfte att ge landets grisuppfödare ett kvitto på att gårdarna uppfyller djurskyddslagstiftningen. Vid certifieringsbesöken kontrolleras att djurhållaren uppfyller lagkraven som rör stallmiljön, vatten och utfodring, läkemedel och smittskydd. Vid årsskiftet införs alltså även kontroll av att smärtlindring ges i samband med kastrering.

Branschkravet i certifieringen innebär att de uppfödare som vill leverera grisar till slaktföretag som är medlemmar i KCF måste ge smärtlindring vid kastrering från januari 2012. Smärtlindring kan djurhållaren själv ge efter en grundkurs i läkemedelshantering och då besättningsveterinären beslutat om s.k. villkorad läkemedelsanvändning.

Att ge bedövning själv

Sedan april i år är det, efter en ändring i lagstiftningen, tillåtet för djurhållare att själva ge lokalbedövning till grisarna innan kastreringen. Ändringen i lagstiftningen innebär alltså en möjlighet, inte en skyldighet, för djurhållare att ge lokalbedövning till grisarna.

Lokalbedövningen måste läggas på rätt sätt för att ha god effekt. Därför är det ett krav att djurhållaren har gått en särskild påbyggnadskurs där bedövningstekniken lärs ut. Efter det kan veterinären förskriva bedövningsmedel för villkorad läkemedelsanvändning (vilken, som tidigare nämnts, förutsätter att djurhållaren gått grundkurs i läkemedelshantering).

Den veterinär eller organisation som vill anordna utbildning för lokalbedövning ska skicka in sin kursplan till Jordbruksverket för att få den godkänd. Kursplanen bedöms utifrån särskilda kriterier som Jordbruksverket beslutat. Kriterierna finns på Jordbruksverkets webbplats www.jordbruksverket.se under "Djur" (överst på sidan), "Nyheter Arkiv" (i högerkolumnen) och därefter nyhet från 2011-03-18.

Nyligen öppnades en möjlighet att söka projektstöd hos Jordbruksverket för bedövningskurser. På så sätt kan djurhållare erbjudas utbildning utan kursavgift.

Vaccinering mot galtlukt

Vaccinering mot galtlukt innebär att hangrisen immuniseras och bildar antikroppar mot sitt eget GnRH-hormon som styr könsutvecklingen. När antikropparna låser grisens GnRH stannar könsmognaden av, och grisen blir som kastrerad. Vaccineringen innebär att grisen helt slipper kastrering genom operation.

Det finns ett läkemedel – Improvac[®] – godkänt för försäljning. Vaccinet får förskrivas av veterinär och användas av djurhållare på samma sätt som andra vacciner.

Läkemedelstillverkaren rekommenderar att djurhållaren får utbildning i att använda den särskilda säkerhetspruta som ska användas. Den utbildningen är inte ett lagkrav.

Ekologisk produktion

Det finns en särskild EU-förordning som styr hur ekologisk produktion ska gå till. I förordningen (889/2008) står bland annat att kastrering av smågrisar får genomföras utan användning av anestesi eller analgesi under en övergångsperiod som går ut den 31 december 2011.

Texten i förordningen har i KRAV:s regelverk formulerats som att grisar ska bedövas *och* ges smärtstillande medel vid kastrering från och med 1 januari 2012.

Enligt Jordbruksverket kan förordningens ord tolkas som att smågrisar ska kastreras med bedövning *eller* smärtlindring från 2012.

I samma EU-förordning står att det i ekologisk produktion är förbjudet att använda hormoner eller liknande ämnen som är avsedda att kontrollera fortplantning eller för andra ändamål.

Formuleringen ”liknande ämnen” har, av EU-kommissionens kommitté för ekologiskt lantbruk, tolkats som att den även omfattar vacciner mot galtlukt. Det är därför inte tillåtet att använda vaccinering mot galtlukt i ekologisk grisproduktion.

På väg bort från obedövad kastrering

Även om man har en produktionsform där det fortfarande är tillåtet att kastrera utan bedövning, så hoppas Jordbruksverket att fler grishållare vill prova något av alternativen. För att varje producent ska kunna välja efter sina egna förutsättningar behövs hjälp från alla delar av produktionskedjan. Till exempel behöver slakterierna anpassa arbetet på slaktlinjen när grisar har kastrerats med olika metoder eller inte alls.

I framtiden finns bara en väg att gå, och den leder bort från kastrering av smågrisar utan bedövning.